

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УЧНЯМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається ефективність використання методу проєктів при вивченні учнями англійської мови.

Ключові слова: активна професійна позиція вчителя, психологічний клімат уроку, компоненти і показники активної професійної позиції вчителя, стиль діяльності, педагогічний такт.

Постановка проблеми. Для сучасної освіти характерним є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано насамперед з відмовою від традиційного навчання та виховання, з ідеєю цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт—суб'єктних відносин. Соціально-економічні зміни активізують процеси оновлення шкільної політики, зміни відносин сторін педагогічного процесу. У зв'язку зі стійкою тенденцією, пов'язаною з демократизацією шкільного навчального процесу, значну роль в його структурі відіграє взаємодія вчителя і учнів, а також пошук найефективніших форм і методів навчання, серед яких важливе місце посідає метод проєктів та використання проєктних форм роботи.

Аналіз актуальних досліджень. Реформування системи навчання у сучасній школі зумовлює необхідність використання проєктного методу в процесі оволодіння учнями англійською мовою. Метод проєктів виник у 20-ті роки минулого століття у США і розвивався у межах гуманістичного напрямку у філософії та освіті, в педагогічних поглядах й експериментальній роботі Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатрика. Упровадженням методу проєктів у навчальний процес вищої та середньої школи активно займаються Г. Селевко, М. Кларін, Е. Полат, Д. Левітес, Л. Кондрашова, І. Зязюн, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. Фрейман, О. Пехота, О. Якубовська та інші.

Мега статті — розкрити особливості впровадження проєктного методу навчання у процесі вивчення учнями англійської мови.

Виклад основного матеріалу. В основу проєктного методу навчання покладено ідею побудови навчання на активній основі, через

самостійну і практичну діяльність учнів, з урахуванням їхніх особистих інтересів. Метод проектування сприяє формуванню самостійної, творчої особистості школяра і є одним з інноваційних методів навчання. Характерною ознакою цього методу є органічна і повна узгодженість шкільного навчання з навколишнім життям, різноманітними інтересами кожного учня. Метод проектів є методом пошуку.

Проект — це робота, що самостійно планується та реалізується учнями. Робота над проектом — це насамперед практика особистісно зорієнтованого навчання у процесі конкретної праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів. Під час виконання проекту спілкування англійською мовою органічно поєднуємо з інтелектуально-емоційною діяльністю у формі гри, інтерв'ю, подорожі. Це створює умови, за яких мета кожного уроку визначається з позиції надбання учнем знань і вмінь, але з погляду прогресивних змін у структурі його особистості. Опановуючи культуру проектування, учень привчається творчо мислити, самостійно планувати свої дії, естетично реалізувати засвоєні засоби та способи роботи, а також удосконалює свої навички та культуру особистісного спілкування і співробітництва.

Суть проектної технології — стимулювати інтерес учнів до певних проблем, які передбачають оволодіння певною сумою знань, і через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючись їх відповідного балансу на кожному етапі навчання.

Метою навчального проектування є створення педагогом під час освітнього процесу таких умов, за яких результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Під час використання технології вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: вдосконалюються пізнавальні навички учнів, формуються вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвиваються критичне мислення, сфери комунікації.

Таким чином, *проект* — це цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси учня. *Діяльність учня* — це активна взаємодія з довкіллям, під час якої індивід виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і тим самим задовольняє свої потреби.

Передусім учитель повинен знати такі основні вимоги, які висуває проектна технологія до її організації:

1) наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання;

2) практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;

3) самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;

4) структурування змістової частини проекту;

5) використання дослідницьких методів — визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають із неї, висунення гіпотези їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коригування, формулювання висновків.

Можуть бути різні підстави для вибору тематики проекту. Вона може бути сформульована вчителем з урахуванням навчальної ситуації зі свого предмета, інтересів і здібностей учнів. Тематику проекту можуть запропонувати й самі учні.

Результати проектів мають бути матеріальними, тобто відповідно оформленими — йдеться про відеофільм, альбом, усний журнал, газету, альманах тощо.

Розрізняють певні типи проектів, характеристику яких викладено далі.

Дослідницькі проекти — проекти, що потребують докладно обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, зокрема експериментальних методів обробки результатів. Вони цілковито підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру, тобто визначення теми дослідження, аргументацію її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми та визначення шляхів її розв'язання.

Творчі проекти не мають докладно опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись остаточному результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Учасники його заздалегідь домовляються про заплановані результати та форму їх подання — рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо. І тоді потрібні сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому, газети.

Ігрові проекти. Учасники обирають для себе певні ролі, зумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реальні особистості. Учасники імітують їхні соціальні та ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими ситуаціями. Ступінь творчості учнів вельми високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції під час роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити в такий спосіб: мета проекту, його актуальність; методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, зокрема й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) й обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); презентація (публікація, зокрема в електронній мережі, обговорення в телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною складовою дослідницьких проектів, їх модулем.

Практико-орієнтовані проекти. Результат діяльності учасників чітко визначено із самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, словник, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є правильна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень і презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження у практику.

За характером контактів проекти поділяють на *внутрішні і міжнародні*.

Внутрішніми називають проекти, організовані або всередині однієї школи, або між школами, класами всередині регіону, країни. У міжнародних проектах беруть участь представники різних країн, для їх реалізації можна застосовувати засоби інформаційних технологій.

За кількістю учасників проекти поділяють на *особистісні, парні та групові*.

За тривалістю проведення проекти поділяють на *короткотривалі* (кілька уроків із програми одного предмета), *середньої тривалості* (від тижня до місяця), *довготривалі* (кілька місяців). На практиці найчастіше доводиться мати справу зі *змішаними типами проектів*.

Дуже важливо організувати зовнішню оцінку виконання проекту, що дає змогу підвищити ефективність його виконання, усунути труднощі, вносити вчасну корекцію. В ігрових проектах, що мають характер змагання, можна використовувати бальну систему. Важко оцінювати проміжні результати у творчих проектах, але здійснювати моніторинг все одно необхідно, щоб допомогти, коли це потрібно.

Загальну схему технології проектного навчання можна подати так:

1. Підготовка. Визначення теми й мети проекту. Зміст діяльності: учні — обговорення, пошук інформації; учитель — заява задуму, мотивація, допомога в постановці завдань.

2. Планування:

а) визначення джерел, засобів збирання, методів аналізу інформації, засобів подання результатів;

б) встановлення критеріїв оцінювання результату та процесу.

Зміст діяльності: учні — формулюють завдання й складають план дій; учитель — коригує, пропонує ідеї, висуває пропозиції.

3. Збирання інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент). Зміст діяльності: учні — збирають інформацію; учитель — спостерігає, «непрямо» керує діяльністю.

4. Аналіз інформації, формулювання висновків. Зміст діяльності: учні — аналізують інформацію; учитель — коригує, спостерігає, радить.

5. Подання й оцінювання результатів (усний, письмовий звіт та оцінювання результатів і процесу дослідження за наперед встановленими критеріями). Зміст діяльності: учитель та учні беруть участь у колективному обговоренні, оцінюють зусилля, використані можливості, творчий підхід.

Способи виконання й представлення проекту можуть бути різними. Проекти можуть виконуватись на окремих аркушах і скріплюватись разом, утворювати монтаж, виставку. У нашій роботі це можуть бути схеми, колажі, малюнки, зведені таблиці, папки з фотографіями.

Проектні завдання ретельно грабуються для того, щоб учні могли виконувати їх англійською мовою. Можна заохочувати їх виконання в чорновому варіанті, який перевіряється вчителем. Така робота вимагає додаткового часу й зусиль не тільки учня, а й учителя. Проте саме це дає можливість учителю бути не перевіряючим, а консультантом, тобто співпрацювати з учнями.

Проектна методика використовує всі кращі ідеї традиційної та сучасної методики викладання іноземної мови, — йдеться про

різноманітність (тем, типів текстів, навчальної діяльності, типів вправ), проблемність (мова використовується для виконання завдань, що характеризуються новизною та змушують думати), навчання із задоволенням (надання учням можливості говорити про те, що вони думають, виявляти свою творчість в оформленні та презентації проекту).

У своїй педагогічній діяльності вчитель завжди мусить пам'ятати і виконувати такі нескладні, але дуже ефективні правила:

1. У будь-якій ситуації ставитись до учнів по-дружньому (не звертаючи уваги на те, подобається ви чи ні).
2. Ніколи не виявляти зверхності.
3. Широ цікавитися учнями, їхніми проблемами, намагатися спільно знайти вихід зі скрутного становища.
4. Поважати в учнях особистість.
5. Навчитися критикувати так, щоби не образити (унікати прямої критики; вказувати на постійні недоліки віч-на-віч; починати з похвали за роботу, яку учень робить добре).

Продемонструємо кілька прикладів використання проектного методу навчання під час вивчення учнями англійської мови.

Проект «Святкування Різдва»

Для розширення кола знань учнів про національні традиції, звичаї і свята країни, мова якої вивчається, доцільно разом зі школярами реалізувати проект «Народні свята». До народних свят кожної країни можна віднести такі свята, як Новий рік, Великдень, День святого Миколая, Різдво.

У процесі роботи над проектом учні не тільки ознайомляться зі звичаями і традиціями святкування того чи іншого свята, але й зможуть порівняти їх з традиціями українців, глибше вивчити й усвідомити їх.

У межах роботи над проектом школярі можуть ознайомитися з рецептами випічки і приготування різних страв національної кухні, вивчити різдвяні пісні та вірші. У переддень свята необхідно не забути привітати друзів, знайомих або партнерів, які живуть у країні, мова якої вивчається. Тоді їх відповіді зможуть прийти вчасно, тобто до святкування того чи іншого свята.

Мета проекту: завдяки вивченню країнознавства й самої мови учні зможуть отримати уявлення про традиції відзначення свят у країні, мову якої вони вивчають.

Учасники проекту: учні одного або двох паралельних класів.

Необхідні матеріали: потрібно придбати речі, які створюють різдвяну атмосферу в цій країні: передріздвяний календар, різдвяний вінок, свічки, різдвяні прикраси, різдвяну ялинку, пісенники, різдвяні листівки, зразки спеціального різдвяного пакувального паперу тощо. Можливо, школярі захочуть самостійно змайструвати маленькі різдвяні подарунки. Якщо є можливість для випікання, потрібно надати їм допомогу у приготуванні різдвяного печива та пряників за рецептами англійської національної кухні.

Основні етапи проведення проекту:

- обговорення теми «Різдво» на занятті за допомогою читання тексту підручника або чарівної різдвяної історії;
- порівняння традицій святкування Різдва в Україні та в Англії;
- обмірковування загальних питань з приводу проведення святкування Різдва.
- запрошення гостей.

Виконання підготовчих робіт: виготовлення декорацій і костюмів, підготовка спектаклю, розучування різдвяних пісень, приготування різдвяних страв, виготовлення різдвяних вітальних листівок та їх підписання, виготовлення різдвяних прикрас.

Проект «Тиждень англійської моди»

Почати роботу над цим проектом доцільно з учнями після вивчення теми «Одяг». Поштовхом до роботи може стати читання й обговорення відповідної статті з журналу JUMA або дизайнерська робота, спрямована на створення нових моделей.

У межах роботи над проектом можна організувати не тільки створення моделей майбутнього, вивчення тенденцій в розвитку моди в Англії та Україні, історії моди в одязі й аксесуарах, але й провести показ колекції одягу, створеного самими учнями. Одним з напрямів цього може стати вивчення історії появи брюк, в тому числі шкіряних, у жіночому гардеробі.

Цілі проекту: крім отримання знань з англійської мови, учні матимуть унікальну можливість творчо і самостійно опрацювати тему «Мода» поза заняттям з іноземної мови. Крім того, вони можуть збагатити свій словниковий запас, використати досвід, який вони здобули на інших заняттях.

Коло учасників: може обмежуватися одним класом або двома паралельними класами.

Приміщення: для створення ескізів одягу майбутнього може знадобитися бібліотека або читальний зал, підшивки ілюстрованих

журналів. Було б добре зібрати ескізи та розмістити їх на сторінках спеціального шкільного журналу мод, а це, в свою чергу, передбачає роботу з комп'ютером (*комп'ютерний клас*), де слід використувати отримані знання з таких предметів, як інформатика та дизайн. Саме у такому проекті потрібна постійна імпровізація: учні не повинні обмежуватися тільки тими можливостями, які є в звичайній школі. Для завершального показу мод, наприклад, слід надати учням велике приміщення, де буде можливість розмістити запрошених глядачів, а також облаштувати імпровізований поміст для показу дефіле. Усе це, до речі, можна провести в актовому залі.

Технічні засоби: прожектори, музика та мікрофони — підвищують привабливість презентації, тому їх потрібно використовувати особливо на останньому етапі роботи над проектом.

Підготовча робота: для виготовлення ескізів одягу звичайно витрачається значно більше часу, ніж передбачається. Тому деякі роботи учні можуть обдумувати і виконувати вдома.

Верстці газети або журналу з історією моди, сучасними тенденціями розвитку моди в Україні та Англії передуватимуть підготовка й збирання актуальних матеріалів, робота з пресою та мережею Інтернет.

Програма показу мод, її послідовність, ідеї для проведення передачі спільно обговорюються всіма учасниками проекту.

Можливий порядок роботи над проектом:

- розгляд теми «Мода» на уроці англійської мови — наприклад за допомогою читання й обговорення відповідної статті в журналі JUMA або вивчення цієї теми на уроках;
- обговорення цілей, плану та термінів роботи;
- розподіл завдань і компетентностей;
- консультування учасників проекту його керівником;
- розроблення ескізів, збирання інформації про історію моди;
- збирання інформації про модні тенденції в Англії;
- створення шкільної газети (журналу);
- виготовлення костюмів;
- презентація результатів у класі;
- планування та підготовка показу мод.

Проект «Інтерв'ю з англійськими туристами»

У туристичних містах нашої країни було б цікаво провести інтерв'ю з англомовами туристами. Теми можуть бути різними: будні в англомовних країнах, політичні події, враження від побаченого в Україні тощо.

Цілі проекту: під час безпосереднього опитування англомовних туристів учні повинні усвідомити, що вони можуть застосовувати набуті ними знання мови в реальному житті. Крім того, вони отримають додаткові знання із країнознавства і зможуть перевірити та поглибити свою загальну ерудицію.

Коло учасників: у таких проектах необхідна інтенсивна консультативна робота вчителя англійської мови з учнями, які беруть участь у проекті. Тому кількість учнів не може бути дуже великою. Емпірично такий проект обмежується групою або командою однокласників. Учасникам цього проекту будуть необхідні такі технічні засоби, як переносні касетні магнітофони, диктофони, фотоапарати, відеокамери тощо.

Підготовча робота: учасники проекту повинні заздалегідь скласти перелік запитань, ознайомитися з технікою, яка використовуватиметься під час інтерв'ю, а також провести кілька тренувальних інтерв'ю зі своїми партнерами. Вчителю потрібно особливо підкреслити, що не тільки безпосередні учасники інтерв'ю виконують важливу роботу для проекту. Інші учні будуть задіяні у виконанні не менш важливих завдань, а саме: як адміністратори, секретарі, оператори, фотографи або редактори газети (відеофільму радіорепортажу).

Порядок роботи над проектом:

- розгляд теми «Моя країна очима зарубіжних туристів» на занятті країнознавства або вивчення цієї теми на уроках;
- обговорення цілей, плану та термінів роботи;
- визначення теми майбутнього інтерв'ю;
- розподіл завдань і компетентностей;
- збирання інформації про можливість опитування англомовних туристів;
- складання приблизного переліку питань і ключових пунктів інтерв'ю;
- розподіл обов'язків;
- вивчення правил поведінки з технічними засобами, які використовуються під час інтерв'ю;
- імітація інтерв'ю;
- власне проектна фаза;
- підбиття підсумків;
- презентація: створення газети, радіорепортажу, відеофільму.

Труднощі в роботі над проектом неминучі. Не завжди учні готові обговорювати організаційні питання іноземною мовою, нерідко

трапляються мовні помилки, не вистачає додаткової літератури іноземною мовою, часто доводиться брати інформацію з українських джерел, а потім перекладати її. Тому роль і участь вчителя в проекті дуже велика: в одних випадках перед розробленням проблеми необхідно ввести і напрацювати лексико-граматичний матеріал, в інших — педагог може лише підказати напрям пошуку, забезпечити джерелами, відправити учня (клас) до раніше вивченого матеріалу, дати опору тощо.

Від самого вчителя вимагається висока професійна підготовка, знання психологічних особливостей і творчих нахилів школярів. Але дана форма організації навчального процесу приносить задоволення від позитивних результатів, особливо на тлі сучасної домінуючої ролі англійської та німецької мов як мов міжнародного спілкування.

Таким чином, школярі переконуються, що не тільки англійська мова потрібна їм, а що знання англійської мови відкриває також великі можливості для пізнання іншої культури, для встановлення контактів із англійськими країнами, де можна на практиці застосувати свої знання. У школярів, зрештою, поступово підвищується інтерес до вивчення англійської мови.

Висновки. На сучасному етапі реформування системи шкільної освіти України гостро стоїть проблема впровадження проектних форм роботи, використання проектного методу навчання, спрямованих на міцне та ґрунтовне засвоєння учнями іноземної мови.

Використання в навчальному процесі системи, яка включає завдання у вигляді проектів, забезпечує підвищення інтересу школярів до вивчення предмета та поліпшення якості їхніх знань. Метод проектування забезпечує розвиток пізнавальної активності учня, мотивований проблемним протистоянням відомого і невідомого, має на меті активізацію процесу пізнання й осмислення нового, опанування новими лексичними одиницями і дає змогу зробити навчання посильним для всіх школярів з урахуванням їх участі в різноманітних проектах. Застосування на уроках англійської мови методу проектів робить процес навчання доступним, цікавим, посильним для кожного учня, сприяє формуванню вмінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, дає простір для розвитку комунікативних умінь та емоційно-ціннісного ставлення кожного школяра до вивчення німецької мови, а також орієнтує на творче оволодіння майбутньою професією.

Проектна робота передбачає включення механізмів запам'ятовування та відтворення інформації; передачу інформації іншим; застосування знань у варіативних ситуаціях; розуміння причинно-наслідкових зв'язків, співвідношення частини і цілого; наведення аргументів і доказів, перегрупування окремих частин і створення нового цілого тощо.

Проектна діяльність сприяє розвитку ініціативи, самостійності, організаторських здібностей, стимулює процес саморозвитку. Метод проектів сприяє не лише розкриттю можливостей і здібностей кожного учня, а й усвідомленню, оцінюванню особистісних ресурсів, визначенню особистісно значущих і соціально ціннісних перспектив.

В статтє рассматривается эффе́ктивность использования метода проектов при изучении учащимися английского языка.

Ключевые слова: активная профессиональная позиция учителя, психологический климат урока, компоненты и показатели активной профессиональной позиции учителя, стиль деятельности, педагогический такт.

In article to be considered effectiveness of using the projects' method during studying the English language by pupils.

Key words: active professional teacher's position, psychological climate of lesson, components and showings of the active professional teacher's position, style of activity, pedagogical tact.

Література

1. Житник Б. О. Методичний порадник. Форми і методи навчання / Борис Олександрович Житник. — Х. : Вид. група «Основа», 2005. — 128 с
2. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. — К. : А.С.К., 2002. — 252 с
3. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок / Валентина Іванівна Садкіна. — Х. : Основа, 2008. — 88 с (Серія «Золота педагогічна колекція»).
4. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие / Герман Константинович Селевко. — М. : Народное образование, 1998. — 256 с.
5. Комар О. В. Викладання за інтерактивними технологіями / О. В. Комар // Рідна школа. — № 5. — С. 23–25.